

נהרות של אמונה

לדרך החיים

ההתמא

מלוקט מדברות קדשו ותורתו של האדמו"ר רבי דוד חי אביחצירא שליט"א

גיליון י
פרשת בהעלותך תשפ"ו

בצל האמונה

פרקי חיזוק לחיים של רוגע ושלווה

להיות מעל הממון - הסוד המפליא לשמירה על חירות הלב בתוך טרדות הפרנסה

שלוות הנפש שבאמונה הפשוטה

ישנה תחושה מופלאה של חירות הממלאה את ליבו של אדם המאמין באמת ובתמים שפרנסתו קצובה לו מן השמיים. זהו אדם שראשו אינו כפוף תחת כובדן של מטבעות הזהב, וליבו אינו משועבד למספרי החשבון המשתנים. כאשר אדם זוכה לשחרר את מחשבתו מהלהיטות אחר הממון, הוא מגלה פתאום מרחבים של אור וקדושה שהיו חסומים בפניו. הוא מגלה כי התורה אינה רק לימוד שכלי אלא היא חיותה ומשענתה האמיתית של הנשמה, ושדווקא בתוך עולם המעשה ניתן לחיות חיים של רוממות והתעלות.

הנוסחה הכפולה של התנא

המשנה באבות מורה לנו הוי ממעט בעסק ועסקו בתורה. במבט ראשון נראה שיש כאן שתי הוראות נפרדות, אך למעשה מונח כאן יסוד עמוק לקניין התורה. לא די לאדם שימעט בעסקיו, שהרי אם יותיר את שעותיו הפנויות ריקות הן עלולות להתמלא בהבלים, ולכן הורה התנא כי עליו למלא את החלל הזה בעיסוק בתורה. מאידך, מבלי למעט בתוך העסק ומבלי התקדשות בתוך הממון, לא יוכל האדם להרגיש את טעם הקדושה בתורתו. הממון והעסקים, כאשר הם הופכים למטרה המרכזית, עלולים לסמא את עיני האדם ולמונעו ממנו לראות את דרכו הנכונה בעולם.

הביטחון שמשחרר מהעצבות

מור"ד זקני האביר יעקב ע"ה (בספרו פתחי חותם פרשת שמות) מאיר בכאב את דמותם של האנשים הלהוטים אחר רדיפת הממון עד כדי ביטול תורה ותפילה. הוא מסביר כי להיטות זו אינה אלא חסרון באמונה בהשגחה הפרטית, שהרי אם אדם מאמין באמת כי הקדוש ברוך הוא, הוא הון ומפרנס לכל, למה לו לבטל את הקשר הישיר עמו בשעת התפילה.

הבוטחים בהשם ניכרים במעשיהם הטובים, הם מקפידים על קביעות עיתים לתורה ועל תפילה בנחת, משום שהם יודעים כי הוא הנותן להם כח לעשות חיל (דברים ת, יח). הלהיטות והריצה חסרת המנוחה אינן מביאות עושר, אלא יוצרות מסווה עבה של עיוורון על פניהם. בעל האביר יעקב ע"ה ממשיך ומתאר את גודל העיוורון, שהרי אותם אנשים רואים את הדברים בחוש ואינם מתעוררים למראה עיניהם כיצד כל אדם הלהוט אחר הממון סוף הממון לא יישאר בידו, ולריק יגע וייעף. העיוורון הזה מונע מהאדם לראות כי בסופו של דבר הכל תלוי אך ורק ברצונו יתברך, והריצה המטורפת אינה מוסיפה לו אפילו פרוטה אחת מעבר למה שנגזר עליו.

כאן מוסיף הליקוטי מוהר"ן (תורה כט) נדבך עמוק ומרטיט, ומבאר כי הנופלים בתאוות ממון ואינם מאמינים שהבורא יכול לפרנסם בסיבה קלה, מוצאים את עצמם עובדים בפרך ואוכלים לחם בעצבון. העצבות הזו אינה רק מצב רוח חולף, אלא היא המרה השחורה המסתירה את אור פני השם. רבי נחמן מברסלב חולף, אלא מגלה כי אותם בני אדם השוקעים במרה שחורה זו, נקשרים חלילה בפנים של הסטרא אחרא, בחושך ובכחית מיתה, שעליהם נאמר (איכה ג, א) במקשיבים הושיבני כמתי עולם. התאוה הופכת לעבודה זרה ממש, עד שהזהב שלהם נחשב

המשך בעמוד הבא

נהירין

פניני דעת
לנתיבות חיי היום

כיצד מנצחים את העייפות של שגרת היומיום

הסכנה שבתחושת השגרה

כמה פעמים בחיינו הרגשנו שאנחנו פשוט עומדים במקום. השגרה היומיומית שוחקת, ההתלהבות הראשונית שהייתה לנו בעשיית טוב הולכת ודועכת, ואנו מוצאים את עצמנו מקיימים את חובותינו מתוך הרגל יבש. אנו זקוקים לאיזה כוח מניע שיחזיר לנו את הברק לעיניים ואת החיות ללב. המחשבה שאפשר "להישאר במקום" בעולם הרוחני היא אשליה. הספרים הקדושים מלמדים אותנו יסוד עצום - בעבודת השם אין עמידה במקום, מי שאינו מתעלה בהכרח יורד ממדרגתו. כדי לחיות באמת ולשמור על הקדושה או חייבים להיות תמיד בתנועה.

הקדושה שייכת למהלכים

הלשון בפסוק (תהלים טו, א) 'הולך תמים ופעל צדק ודבר אמת בלבבו' טומנת בחובה את הכלל הידוע מספרים וסופרים שכדי שהאדם יוכל להישאר בדרגת הקדושה עליו להיות בבחינת מהלך שמוסיף והולך כל זמן ועת. כך דוד המלך אומר (תהלים קט, א) 'אשרי תמימי דרך ההלכים בתורת ה', וכך מצינו אצל אבות האומה. בתוך נאמר ויתהלך חנוף, בנח נאמר את האלקים התהלך נת, ועל אבי האומה אברהם אבינו ע"ה נאמר וילך אברהם כאשר דבר אליו ה'. כולם נצטוו להיות מהלכים ומתעלים ממדרגה לדרגה.

ההליכה כחלק בלתי נפרד מהמצווה

עניין זה שופך אור על הפסוק בשחיתת הפסח (שמות יב, כח) וילכו ויעשו בני ישראל כאשר צוה ה' את משה ואהרן בן עשו. מפרשים רבים עמדו על הכפילות מדוע נאמר שוב בן עשו לאחר שכבר נאמר ויעשו. אלא שהתורה באה ללמדנו שהם עשו וקיימו דבר נוסף על עצם המצווה, והוא ההליכה וההוספה מחיל אל חיל. כדי לחסות תחת הקדושה מבלי הפסקה חובה להמשיך מיד הלאה. זהו עומק המושג מצווה גוררת מצווה, שכדי להשאיר את רשמה של המצווה יש להמשיך למצווה נוספת, וכך הקדושה מקבלת בנפש מקום של קבע.

עולם שהוא ארץ נוכריה

מה ייתן לאדם את הדחף להמשיך ללכת ולא לעצור באזור הנחות שלו. התשובה טמונה בהבנה המופיעה במזמור (תהלים טו, א) מי יגור באהלך. אדם שחי בעולם הזה בתחושה של ארעיות כגור, מתמלא בדחף להספיק עוד ועוד כי הוא יודע שזמנו קצוב. השליה הקדוש (שער האמונות) מעמיק בכך וכותב כי העולם הזה הוא ארץ נוכריה ואדם שבא לעולם אינו אלא שליח. מה לשליח ולעסקי העולם הרי עליו להסתפק במועט ולהיות טרוד אך ורק בעסק שליחותו יומם ולילה. אדם שעושה לו כאן דירת קבע ומועל בשליחותו, מה יענה בבוא היום כשיחזירו אותו למקומו וישאלו אותו היכן פירות השליחות.

ההוראה למעשה:

החיים סוחפים אותנו לשקוע בהרגלים נוחים ולחשוב שהגענו אל המנוחה ואל הנחלה. אך כשאנו מרגישים שהשגרה מכבה את ההתלהבות עלינו לזכור שאנו אורחים ושליחים כאן, ושליח חייב להיות בתנועה. הדרך להחזיר את האור לחיים היא לעשות צעד קטן נוסף קדימה, קבלה קטנה בלימוד, הוספה זעירה בכוננת התפילה או עשיית חסד שלא היינו רגילים בו. ההוספה המתמדת היא זו שתבטיח שנישאר מחוברים לקדושה ונצמד בבטחה מחיל אל חיל.

כשאבא עוזב את היד - הסוד מאחורי רגעי ההסתרה בחיים

התחושה המוטעית של עזיבה

כולנו מכירים את התחושה של רגעי משבר, שבהם אנו מרגישים כאילו השגת הבורא נסתרה מאיתנו חלילה. לעיתים אדם מתחיל להתחזק בעבודת השם, חווה התעלות ואור גדול, ופתאום ביום בהיר אחד הכל נראה חשוך וקשה. התחושה הטבעית והכואבת ברגעים אלו היא של נפילה וריחוק, כאילו דחו אותנו משמיים. אך פרשת בהעלותך מעניקה לנו נקודת מבט הפוכה לחלוטין ומאירה את רגעי ההסתרה הללו באור יקר.

האב שמלמד את בנו ליעוד

התורה מספרת על נסיעת מחנה ישראל במדבר (במדבר י"ג) ויִסְעוּ מִהַר ה' דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים וְאַרְוֹן בְּרִית ה' נֹסַע לְפָנֵיהֶם דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים לְתוֹר לָהֶם מִנְעוּהוּ. מדוע היה צורך שארון הברית המייצג את השכינה יתרחק כל כך מן המחנה.

הבעל שם טוב הקדוש ע"ה מביא משל עמוק ונוגע ללב כדי להסביר הנהגה זו. הדרך המוכרת להרגיל פעוט קטן ללכת בכוחות עצמו, היא כאשר האב אוהו תחילה בידו, מוליכו מעט, ואז עוזב אותו ומתרחק קמעה כדי לנסותו. באותה שעה הילד הקטן מצטער ובוכה, שכן הוא בטוח שאביו נטש אותו וסילק את השגתו מעליו. אך האמת היא, שרק באמצעות ההתרחקות הזו יתרגל הילד ללכת ולפתח כוחות עצמיים.

כך בדיוק צריך כל אדם לדעת ולהאמין, שכל הקשיים וההסתרות הבאים עליו נועדו אך ורק כדי להרגילו להתעלות ולצעוד בעבודת השם בכוחות עצמו. כך פירש הבעל שם טוב הקדוש ע"ה (חובבא בספר תשואות חן פרשת תולדות) את הפסוק (תהלים מ"ט) הוֹא יִנְהַגְנֵנוּ עַל מוֹת. הקדוש ברוך הוא מנהיג אותנו כמו אב המלמד את בנו הקטן ללכת, שבכל פעם שהתינוק מסוגל ללכת יותר האב מתרחק ממנו כדי לאתגר אותו. על כן, ההסתרה שאנו חווים לעיתים אינו עונש, אלא זוהי הטובה הגדולה ביותר שנועדה להביא אותנו למדרגה גבוהה וקרובה יותר אליו יתברך.

להתרגל לעבוד את השם מתוך החומר

לאור יסוד זה מבאר השם משמואל ע"ה (שפת תר"ט) את פשר התרחקותו של ארון הברית ממחנה ישראל, אכן, הארון הקדים ללכת לפנינו כדי ליישר את הדרך, להרוג נחשים ועקרבים ולשרוף את הקוצים, כפי שדרשו חז"ל (תנחומא ויקרא י"ג). אך המרחק הזה בא לרמוז לבני ישראל על התרחקות הקדושה והסתרתו.

במדבר היו בני ישראל נתונים במדרגה רוחנית עליונה, ניוונים ממזון רוחני שמלאכי השרת אוכלים וכל צורכיהם הגיעו בדרך נס. כעת רצו מן השמיים להכין אותם לקראת הכניסה לארץ ישראל, שבה עיקר העבודה הוא לעבוד את השם יתברך דווקא מתוך הגשמיות והטבע. כפי שפירש בעל אור המאיר ע"ה (פרשת שלח) שזה היה בדיוק חטאם של המרגלים, שטענו וחשבו שהארציות מכלה את היושבים בה (אָרְצֵי אֲבֹלֹת יוֹשְׁבֵיהָ הוּא), בעוד שהתכלית האמיתית של בריאת העולם היא לברר את הקדושה דווקא בתוך החומריות. לכן ארון הברית הלך והתרחק מהם מעט מעט, כמו אותו אב המלמד את בנו, כדי להרגיל אותם לעבוד את השם גם מתוך הסתר וגשמיות.

ההוראה למעשה:

זהו לימוד עצום ומרגיע לכל מתחיל בעבודת השם, ולכל אחד מאיתנו בשעות של חולשה רוחנית. פעמים רבות אנו מרגישים שפתאום נפלנו ממדרגתנו, או שהתפילה והלימוד כבר אינם מאירים לנו כבעבר ואנו זקוקים לחיזוק. עלינו לזכור באותם רגעים שאין זה סימן שמרחיקים אותנו מן השמיים חלילה. ההיפך הוא הנכון, ריבונו של עולם פוסע צעד אחד אחורה ומשאיר לנו מקום, כדי לתת לנו את ההזדמנות להתאמץ, לגלות כוחות חדשים בתוכנו, ולצעוד אליו בכוחות עצמנו.

הלב שנפתח - כיצד הפכו קשי ההבנה למאורי האומה

הייאוש שמחליש את הלימוד

לא פעם אדם יושב מול דף הגמרא, או מנסה להבין סוגיה מורכבת, ומרגיש שמוחו אטום והבנתו אינה משגת. המחשבה המייאשת כאילו התורה שייכת רק לבעלי מוחות מכריקים וכישרונות נדירים, עלולה לרפות את ידיו של הלימוד ולגרום לו להרגיש ששערי החכמה נעולים בפניו. אך ההיסטוריה היהודית מלמדת אותנו בדיוק את ההיפך. גדולי עולם, שהיוו את עמודי התווך של התורה לדורותיהם, התחילו לעיתים את דרכם כאשר מוחם סתום כסלע, ורק בזכות עמל, דמעות ותפילה זכו להגיע למדרגות נשגבות.

מרבי עקיבא ועד הרמב"ם

במדרש הלל (מובא באוצר המדרשים) מצינו יסוד עצום על הפסוק (תהלים ק"ח) הִתְפַּיֵּי הַצֹּרֵר אָגַם מַיִם. המדרש מלמד כי רבי עקיבא וכן עזאי היו בצעירותם טרשים כצור הזה, אלא שעל ידי שציערו את עצמם על דברי תורה פתח להם הקדוש ברוך הוא פתח לתורה. בן עזאי זכה לפרש דברים שבית שמאי ובית הלל לא עמדו עליהם (שנאמר איוב כ"ט בְּתַלְמִישׁ שִׁלַּח יָדוֹ), ורבי עקיבא זכה לגלות תעלומות וסודות עליונים שעין אדם לא ראתה, כדרך שראתה עינו של יחזקאל הנביא (שנאמר איוב כ"ט יֵא מַכְבִּי נִהְרַת חֶבֶשׁ וְתַעֲלַמְהָ יֵצֵא אֹרֶךְ).

כך גם מסופר בספר שלשלת הקבלה (סוף ערך הרמב"ם) אודות הרמב"ם ע"ה. בנערותו היה הרמב"ם קשה הבנה עד מאוד ומעט רצון היה לו בלימוד, עד שאביו רבי מיימון נואש ממנו לחלוטין, קרא לו "בן הקצב" וגירשו מביתו. בצר לו הלך הניער אל בית הכנסת ונרדם שם מתוך שברון לב. כשהקיץ משנתו הרגיש כי נהפך לאיש אחר ושערי חכמה נפתחו לו, והוא הלך ושקד על תלמודו אצל הר"י בן מיגאש ע"ה. לימים זכה הרמב"ם לחבר את חיבור הי"ד החזקה שעליו נשען כל בית ישראל. בספר סדר הדורות (אלף החמישי ד' אלפים תתקכ"ז) מובא כי בלילה שבו השלים הרמב"ם את חיבורו, בא אליו אביו בחלום הלילה כשאדם נוסף עמו. אמר לו אביו כי האיש הנלווה אליו הוא משה רבינו ע"ה שבא לראות את אשר עשה. לאחר שענין משה רבינו בחיבורו של הרמב"ם אמר לו "יֵישֵׁר כוּחַךְ בְּג'" (יש אמרים שראשי התיבות הם בן גיל), ובכך העניק חותמת של אמת למי שהתחיל את דרכו כנער חלש וקשה הבנה.

הלל מחייב את העניים והרב מחוסט את קשי התפיסה

גם בדורות המאוחרים יותר מצאנו דוגמה מופלאה אצל מרן המהר"ם שיק ע"ה רבה של העיר חוסט. בספר דרכי משה (תולדות א"ת) מובא כי בצעירותו לא הצליח לתפוס דבר בלימודו, ורק לאחר ששקד במסירות נפתחו לו שערי בינה עד שרבו מרן החתם סופר ע"ה העיד עליו שהוא "ארון מלא ספרים" ואינו יכול לחדש דבר נגדו.

בספר עוד יוסף חי (פרק גדולת משה א"ת) מסופר כי לימים אמר המהר"ם שיק לתלמידיו, כשם שהלל מחייב את העניים ורבי אלעזר בן חרסום מחייב את העשירים (יומא לה"ב), כך אני מחייב את קשי התפיסה. מי שיבוא לעולם האמת ויטען שלא היה יכול ללמוד מחמת חולשת שכלו, ויכחו לו ממני שאפילו מוח סתום ודל כישרון יכול להפוך למעין המתגבר אם רק מתפללים ומתעקשים. הוא תיאר בפניהם כיצד היה חוזר ארבעים פעם על כל קטע, ובוכה לפני אביו שבשמיים שיתן לו בינה והשכל, ובזכות אותן דמעות זכה לכתרה של תורה.

נקודה לחיים:

הסיפורים המפעמים הללו הם משען לכל יהודי שמרגיש קושי בלימוד. אל לנו להיבהל ממוח אטום או מחוסר כישרון לכאורה, שהרי התורה היא מתנה שניתנת למי שמבקש אותה באמת. אם נשקיע בעמל, נחזור על תלמודנו שוב ושוב, ולא נתבייש לשאת תפילה מעומק הלב 'והערב נא ה' אלקינו את דברי תורתך בפנינו', מובטח לנו שגם בנו יתקיים הפסוק 'ה'הופכי הצור אגם מים' והתורה תאיר את ליבנו.

בְּצֵל הָאֱמוּנָה
המשך מעמוד קודם

לנידה ולטומאה. לעומתם, אלו בני אדם שמשאם ומתנם באמונה, שידועים לעצור את עסקיהם בזמן ולהתחבר למקור החיים, הם זוכים לדבקות אמיתית באור הפנים של הקדושה ומסלקים מעליהם את העצבות.

לְצִיּוּר צוּרָה קְדוּשָׁה עַל הַכֶּסֶף

כיצד ניתן להפוך את הממון הגשמי לכלי של קדושה. הנועם אלימלך (פרשת ראה) מעניק לנו עצה יסודית על הפסוק (דברים י"ד) וְצִרְתָּ הַכֶּסֶף בְּיָדְךָ. חז"ל לימדונו שאין מחללים מעשר שני על מטבע שאין עליו צורה, והרבי מליזענסק דורש מכאן שעליו לעשות "צורה קדושה" על הכסף שברשותנו. המשמעות היא להשתמש בממון למטרות שהנפש מתאוה אליהן ולא רק לדחפי הגוף החומרי.

כאשר אדם מרבה בצדקה כפי יכולתו, תומך בלומדי תורה ומשתמש ברכושו לעשיית טוב, הוא הופך את הממון שלו למדרגה של קדושה. בדרך זו הוא זוכה להגיע למדרגה של וְאֲבֹלֹת לְפָנֵי ה' אֱלֹקֶיךָ. שגם המעשים הגשמיים ביותר שלו נעשים לפני השם ומתקדשים בקדושת הצדיקים.

השער לִגְן עֵדֶן עוֹבֵר דֶּרֶךְ הַמּוֹמֵן

הרה"ק מרז"ץ ע"ה רמז על כך בפסוק (ויקרא א' י"א) וְשָׁחַט אֹתוֹ עַל יְרֵךְ הַמִּזְבֵּחַ צִפְנָה לְפָנֵי ה'. המילה צִפְנָה רומזת לממון, כדכתיב (איוב לו' כ"ב) מִצְפּוֹן זָהָב

יֵאָתָה, והתורה מלמדת אותנו שכדי להגיע למדרגה של לְפָנֵי ה', על האדם לשחוט ולמעט בתאוותיו. צדיקי הדורות, בהם התורת חיים מקוסוב ע"ה והרה"ק מבעלזא ע"ה, ביארו את דברי הגמרא (שבת קי"ט ב') כי כל העונה אמן היא שמיה רבא בכל כוחו וקורעים לו גזר דינו. הם רמזו כי המילה אָמֵן מורכבת מראשי התיבות של אכילה ממון ונשים. אדם ה"מענה" את עצמו ומתקדש בשלושה דברים אלו, ובמיוחד בממון, זוכה שייפתחו לו שערי גן עֵדֶן. זוהי אינה עבודה של סבל, אלא עבודה של יזכך, שבה האדם הופך את גופו ואת רכושו למשכן לשכינה.

ההזמנה של פרשת בהעלותך היא להעלות את הטרות, להעלות את המציאות היומיומית שלנו אל האור. אל לנו לראות בעבודה ובפרנסה מפריע לעבודת השם, אלא שדה ניסיונות שבו אנו מוכיחים את אמונתנו. בכל פעם שאנו בוחרים לסגור את העסק בזמן לתפילה, בכל שקל שאנו נותנים לצדקה מתוך הכרה שהוא שייך לבורא, אנו מסירים עוד פרגט של חושך ומגלים את אור הפנים. ככל שנמעט בלהיטות החיצונית, נזכה ליותר שלוה פנימית, ונבין שההשקעה הבטוחה ביותר, היא זו המושקעת בנצח.